Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
GERARD HOGAN
esitatud 25. märtsil 2021 [1]

Kohtuasi C-768/19

Bundesrepublik Deutschland
versus
SE,
menetluses osales:
Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus))

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Rahvusvaheline kaitse – Täiendav kaitse – Direktiiv 2011/95/EL – Artikli 2 punkti j kolmas taane – Liikmesriigi õigusest tulenev täiskasvanu õigus saada täiendava kaitse saanud vallalise alaealise vanemana täiendav kaitse – Asjakohane kuupäev alaealisuse tuvastamisel

I. Sissejuhatus

1. Käesolev Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) 15. augusti 2019. aasta eelotsusetaotlus, mis esitati Euroopa Kohtu kantseleisse 18. oktoobril 2019, puudutab seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule,[2] artikli 2 punkti j kolmandat taanet ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 7. Selles eelotsusetaotluses on taas tõstatatud murettekitavaid küsimusi selle kohta, millised kuupäevad on asjakohased seoses perekonna taasühinemise taotlustega, mis põhinevad teistele pereliikmetele rahvusvahelise kaitse andmisel.

2. Eelotsusetaotlus on esitatud SE ja Bundesrepublik Deutschlandi (edaspidi „Saksamaa Liitvabariik“) vahelises kohtumenetluses selle üle, et Saksamaa keeldus andmast SE-le kui selles liikmesriigis täiendava kaitse saanud vallalise alaealise (s.o SE poja) vanemale täiendavat kaitset.

[1] Algkeel: inglise.
[2] ELT 2011, L 337, lk 9.

3. Selleks et SEd ja tema poega saaks pidada direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „pereliikmeteks“, peab SE poeg olema muu hulgas alaealine ja vallaline.[3] Saksamaa Liitvabariik keeldus andmast SE-le täiendavat kaitset põhjendusel, et kuigi SE taotles selles liikmesriigis varjupaika ajal, mil tema poeg oli alaealine, esitas ta ametliku varjupaigataotluse üks päev pärast seda, kui tema poeg lakkas olemast alaealine.

4. Käesolevas eelotsusetaotluses palutakse Euroopa Kohtul muu hulgas kindlaks määrata, millise kuupäeva põhjal tuleb hinnata, kas isik, kellel on õigus kaitsele (käesoleval juhul SE poeg) on direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „alaealine“.

5. Enne nende küsimuste käsitlemist aga on vaja kõigepealt tutvustada asjakohaseid õigusnorme ja põhikohtuasja faktilisi asjaolusid.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Direktiiv 2011/95

6. Direktiivi 2011/95 artiklis 1 „Eesmärk“ on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on sätestada nõuded, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõuded pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule.“

7. Direktiivi 2011/95 artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

j) „pereliikmed“ – järgmised rahvusvahelise kaitse saaja pereliikmed, kes viibivad seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis, eeldusel et perekond oli juba olemas päritoluriigis:

   – […],

   – […],

   – asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt rahvusvahelise kaitse saaja eest vastutav isa, ema või mõni teine täisealine isik, kui kõnealuse kaitse saaja on alaealine ega ole abielus;

k) „alaealine“ – alla 18aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik;

[…]“.

[3] See kriteerium ei ole käesolevas menetluses vaidluse all.

8. Direktiivi 2011/95 artiklis 3 „Soodsamad normid“ on sätestatud:

„Liikmesriigid võivad kehtestada või säilitada soodsamaid norme, et otsustada, kes kvalifitseerub pagulaseks või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavaks isikuks, ning et määrata kindlaks rahvusvahelise kaitse sisu, kui need normid on kooskõlas käesoleva direktiiviga.“

9. Direktiivi 2011/95 artiklis 23 „Perekonna ühtsuse säilitamine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad võimaluse perekonna ühtsuse säilitamiseks.

2. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saaja pereliikmetele, kes individuaalselt ei kvalifitseeru sellisele kaitsele, õiguse nõuda artiklites 24–35 osutatud hüvesid siseriikliku korra kohaselt ja niivõrd, kuivõrd see on kooskõlas pereliikme isikliku õigusliku seisundiga.

[…]“.

10. Direktiivi 2011/95 artiklis 24 „Elamisluba“ on sätestatud:

„[…]

2. Liikmesriigid annavad täiendava kaitse seisundi saajatele ja nende pereliikmetele niipea kui võimalik pärast rahvusvahelise kaitse andmist välja uuendatava elamisloa, mis peab kehtima vähemalt ühe aasta ning uuendamise korral vähemalt kaks aastat, kui seda ei välista riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused.“

2. Direktiiv 2013/32/EL

11. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta[4] artikkel 6 „Juurdepääs menetlusele“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui isik esitab rahvusvahelise kaitse taotluse asutusele, kellel on siseriikliku õiguse kohane pädevus registreerida selliseid taotlusi, registreeritakse taotlus hiljemalt kolme tööpäeva möödumisel taotluse esitamisest.

Kui rahvusvahelise kaitse taotlus esitatakse muudele asutustele, kes tõenäoliselt võivad selliseid taotlusi saada, ent kellel puudub siseriikliku õiguse kohane pädevus selliseid taotlusi registreerida, tagavad liikmesriigid, et registreerimine toimub hiljemalt kuue tööpäeva möödumisel taotluse esitamisest.

[…]

2. Liikmesriigid tagavad, et rahvusvahelise kaitse taotluse esitanud isikul on tegelik võimalus esitada see võimalikult kiiresti. Kui taotleja taotlust ei esita, võivad liikmesriigid vastavalt kohaldada artiklit 28.

3. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, võivad liikmesriigid nõuda rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist isiklikult ja/või kindlaksmääratud kohas.

[4] ELT 2013, L 180, lk 60.

4. Ilma et see piiraks lõike 3 kohaldamist, loetakse rahvusvahelise kaitse taotlus esitatuks, kui asjaomase liikmesriigi pädevad asutused on saanud taotleja esitatud vormi või, kui see on ette nähtud siseriikliku õigusega, ametliku aruande.

[…]“.

B. Saksa õigus

12. Varjupaigaseaduse (Asylgesetz;[5] edaspidi „AsylG“) §-s 13 on sätestatud:

„(1) Varjupaigataotlusega on tegemist siis, kui välismaalase kirjalikult, suuliselt või muul viisil avaldatud tahtest nähtub, et ta otsib Saksamaa Liitvabariigi territooriumil kaitset poliitilise tagakiusamise eest või taotleb kaitset väljasaatmise või sunniviisilise tagasisaatmise eest riiki, kus teda ähvardab tagakiusamine § 3 lõike 1 või suur kahju § 4 lõike 1 tähenduses.

[…]“.

13. AsylG §-s 14 on sätestatud:

„(1) Varjupaigataotlus tuleb esitada ameti büroole, kes tegutseb välismaalaste vastuvõtuks pädeva vastuvõtukeskuse juures. […]

[…]“.

14. AsylG §-s 26 on sätestatud:

„[…]

(2) Varjupaigasaaja lapsele, kes on varjupaigataotluse esitamise kuupäeval alaealine ja vallaline, antakse taotluse korral varjupaigaõigus, kui välismaalasele varjupaigaõiguse andmine on muutunud vaidlustamatuks ning seda õigust ei saa tühistada ega tagasi võtta.

(3) Vanematele, kellel on varjupaigaõiguse saanud vallaline alaealine laps, või mõnele teisele täisealisele isikule direktiivi [2011/95] artikli 2 punkti j tähenduses antakse taotluse korral varjupaigaõigus, kui

1) varjupaigaõiguse andmine on muutunud vaidlustamatuks;

2) perekond direktiivi [2011/95] artikli 2 punkti j tähenduses oli juba olemas riigis, kus varjupaigasaajat poliitiliselt taga kiusatakse;

3) nad on riiki sisenenud enne varjupaigasaajale varjupaigaõiguse andmist või on varjupaigataotluse esitanud viivitamata pärast riiki sisenemist;

4) varjupaigasaaja varjupaigaõigust ei saa tühistada ega tagasi võtta ja

5) neil on varjupaigasaaja isikuhooldusõigus.

[5] *BGBl.* 2008 I, lk 1798, versioonis, mida kasutas eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Alaealise varjupaigasaaja õdede-vendade suhtes, kes on varjupaigataotluse esitamise kuupäeval alaealised, kehtivad esimese lause punktid 1–4 *mutatis mutandis*.

[…]

(5) Rahvusvahelise kaitse saanud isikute pereliikmete suhtes lõigete 1–3 tähenduses kohaldatakse lõikeid 1–4 *mutatis mutandis*. Varjupaigaõiguse asendab pagulasseisund või täiendav kaitse. […]

[…]“.

15. AsylG §-s 77 on sätestatud:

„(1) Selle seaduse kohaldamise üle toimuvates kohtumenetlustes lähtub kohus faktilisest ja õiguslikust olukorrast, mis valitses viimase kohtuistungi toimumise ajal; kui otsuse tegemisele ei eelnenud kohtuistungit, on määrava tähtsusega otsuse tegemise kuupäev. […]

[…]“.

III. Põhikohtuasja faktilised asjaolud ja eelotsusetaotlus

16. SE taotleb täiendava kaitse seisundit põhjendusel, et ta on selles seisundis oleva vallalise alaealise isa. SE on enda sõnul Afganistani kodanik ja 20. aprillil 1998 sündinud poja isa; tema poeg sisenes Saksamaa Liitvabariigi territooriumile aastal 2012 ja esitas seal 21. augustil 2012 varjupaigataotluse.[6]

17. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Saksamaa Liitvabariigi rände- ja pagulasamet, edaspidi „rände- ja pagulasamet“) 13. mai 2016. aasta õigusjõustunud otsusega jäeti SE poja varjupaigataotlus rahuldamata. Siiski anti tema pojale täiendava kaitse seisund.

18. SE sisenes Saksamaa Liitvabariigi territooriumile enda sõnul jaanuaris 2016 maitsi. Ta esitas veebruaris 2016 varjupaigataotluse ja 21. aprillil 2016 ametliku rahvusvahelise kaitse taotluse.

19. Rände- ja pagulasamet jättis tema varjupaigataotluse ja pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi taotluse rahuldamata, nagu ka tema palve tuvastada, et vastavalt riigis viibimise seaduse (Aufenthaltsgesetz) § 60 lõikele 5 ja lõike 7 esimesele lausele ei tohi teda teise riiki välja või tagasi saata.

20. Vaidlustatud kohtuotsusega kohustas Verwaltungsgericht (halduskohus, Saksamaa) Saksamaa Liitvabariiki andma kaebajale kui täiendava kaitse saanud vallalise alaealise lapse vanemale AsylG § 26 lõike 5 alusel koostoimes § 26 lõike 3 esimese lausega täiendava kaitse seisundi.

21. Verwaltungsgerichti (halduskohus) sõnul oli SE poeg ajal, mil SE varjupaigataotluse esitas, ikka veel alaealine, mis on selles küsimuses asjasse puutuv ajaline moment. Seoses sellega tuleb pidada varjupaigataotlust esitatuks niipea, kui pädev asutus sai teada kaitset taotleva isiku varjupaigataotlusest.

[6] Kuupäev 21. august 2012 nähtub riigisisesest toimikust, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu kantseleisse esitas. Eelotsusetaotlusest seda ei nähtu ja niisiis peab eelotsusetaotluse esitanud kohus seda kontrollima.

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud kassatsioonkaebuses väidab Saksamaa Liitvabariik, et on rikutud AsylG § 26 lõike 3 esimest lauset. Ta väidab, et faktilise ja õigusliku olukorra hindamisel tuleb vastavalt AsylG § 77 lõike 1 esimesele lausele põhimõtteliselt võtta aluseks kuupäev, mil asja sisuliselt arutanud kohtus peeti viimane kohtuistung või – juhul, kui seda ei ole peetud – kuupäev, mil asja sisuliselt arutanud kohus tegi menetlust lõpetava otsuse. AsylG § 26 lõige 3 ei sisalda siinjuures ühtegi sellekohast sõnaselget seadusest tulenevat erandit. Selle sätte kohaldamise tingimused ja ülesehitus kinnitavad, et igal juhul saab ainult isik, kes on täiendava kaitse seisundi saamise ajal veel alaealine, sellest oma nõude tuletada. Kõnealune säte järgib eesmärki kaitsta täiendava kaitse saanud alaealise huve saada kaitset, mis põhimõtteliselt eksisteerivad vaid niikaua, kui ta on alaealine.

23. Samuti väidab Saksamaa Liitvabariik, et isegi juhul, kui seoses alaealise staatusega tuleb lähtuda hoopis kuupäevast, mil tema vanem esitas varjupaigataotluse, ei ole sellest seisukohast määrava tähtsusega kuupäev, mil esitati sisuline varjupaigataotlus (AsylG § 13), vaid tähtis on ametliku varjupaigataotluse esitamise kuupäev (AsylG § 14). Seoses AsylG § 26 lõike 3 esimeses lauses kehtestatud nõudega esitada taotlus ei ole piisav, et pädev asutus – käesoleval juhul rände- ja pagulasamet – üksnes teab varjupaigataotlusest. Täiendava kaitse andmise eeltingimus on (ametlik) taotlus, mis on kehtiv vaid pädevale asutusele esitamise korral.

24. Nendel asjaoludel otsustas Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja taotleda Euroopa Kohtult eelotsust järgmistes küsimustes:

„1. Kas varjupaigataotleja puhul, kes on enne seda, kui tema laps, kellega tal oli päritoluriigis olemas perekond, sai täisealiseks ja kellele oli enne täisealiseks saamist esitatud kaitsetaotluse alusel antud pärast täisealiseks saamist täiendava kaitse seisund (edaspidi „täiendava kaitse saaja“), sisenenud täiendava kaitse saaja vastu võtnud liikmesriiki ja seal samuti esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse (edaspidi „varjupaigataotleja“), tuleb juhul, kui kohaldatakse riigisisest õigusnormi, mis viitab seoses täiendava kaitse saajast tuleneva õigusega saada täiendavat kaitset direktiivi [2011/95] artikli 2 punktile j, vastamisel küsimusele, kas täiendava kaitse saaja on „alaealine“ direktiivi [2011/95] artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses, lähtuda kuupäevast, mil tehti otsus varjupaigataotleja varjupaigataotluse kohta, või varasemast kuupäevast, näiteks kuupäevast, mil

a) täiendava kaitse saajale anti täiendava kaitse seisund,

b) varjupaigataotleja esitas varjupaigataotluse,

c) varjupaigataotleja sisenes vastuvõtvasse liikmesriiki või

d) täiendava kaitse saaja esitas varjupaigataotluse?

2. Juhul

a) kui aluseks tuleb võtta taotluse esitamise kuupäev:

kas sellega seoses tuleb lähtuda kirjalikult, suuliselt või muul viisil esitatud kaitsetaotlusest, mis on liikmesriigi asutusele, kelle pädevuses on varjupaigataotluse kohta otsuse tegemine, teatavaks saanud (varjupaigataotlus), või ametlikust rahvusvahelise kaitse taotlusest?

b) kui aluseks tuleb võtta varjupaigataotleja riiki sisenemise kuupäev või kuupäev, mil ta esitab varjupaigataotluse: kas seejuures omab tähtsust see, et sel kuupäeval ei olnud kaitsetaotluse kohta, mille esitas taotleja, kellele hilisemal kuupäeval anti täiendava kaitse seisund, veel otsust tehtud?

3. a) Millised nõuded tuleb esimeses küsimuses kirjeldatud olukorras esitada, et varjupaigataotleja puhul oleks tegemist „pereliikmega“ (direktiivi [2011/95] artikli 2 punkt j), kes viibib „seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis“, kus viibib isik, kellele on antud rahvusvahelise kaitse seisund ja kellega tal „oli [perekond] juba olemas päritoluriigis“? Kas see eeldab eelkõige seda, et täiendava kaitse saaja ja varjupaigataotleja perekonnaelu põhiõiguste harta artikli 7 tähenduses jätkub vastuvõtvas liikmesriigis, või piisab siinjuures pelgalt sellest, et täiendava kaitse saaja ja varjupaigataotleja viibivad samal ajal vastuvõtvas liikmesriigis? Kas vanem on pereliige ka siis, kui riiki sisenemine ei järginud konkreetse juhtumi asjaoludel eesmärki vastutada tegelikult direktiivi [2011/95] artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses isiku eest, kellele on antud rahvusvaheline kaitse ja kes on veel alaealine ega ole abielus?

   b) Juhul kui kolmanda küsimuse punktile a tuleb vastata nii, et täiendava kaitse saaja ja varjupaigataotleja perekonnaelu põhiõiguste harta artikli 7 tähenduses peab olema vastuvõtvas liikmesriigis jätkunud, siis kas on tähtis see, mis kuupäeval perekonnaelu jätkus? Kas sellega seoses tuleb eelkõige lähtuda sellest, kas perekonnaelu jätkus ettenähtud ajavahemiku jooksul pärast varjupaigataotleja riiki sisenemist, kuupäeval, mil varjupaigataotleja varjupaigataotluse esitas, või kuupäeval, mil täiendava kaitse saaja oli veel alaealine?

4. Kas varjupaigataotleja staatus pereliikmena direktiivi [2011/95] artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses lõpeb täiendava kaitse saaja täisealiseks saamisega, mistõttu langeb ära vastutus isiku eest, kes on alaealine ega ole abielus? Juhul kui sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt: kas pereliikme staatus (ja sellega seotud õigused) jätkub (jätkuvad) pärast seda kuupäeva ilma ajalise piiranguta või lõpevad need pärast teatud (kui jah, siis millist?) ajavahemikku või teatud sündmuste (kui jah, siis milliste?) saabumisel?“

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

25. Saksamaa ja Ungari valitsused ning komisjon on esitanud oma kirjalikud seisukohad. Euroopa Kohtu presidendi otsusega peatati 26. mail 2020 käesolev menetlus Euroopa Kohtu kodukorra artikli 55 lõike 1 punkti b alusel kuni 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuseni État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577). See kohtuotsus tehti käesolevas menetluses eelotsusetaotluse esitanud kohtule teatavaks, et teha kindlaks, kas ta soovib jääda oma eelotsusetaotluse juurde. Eelotsusetaotluse esitanud kohus teatas Euroopa Kohtule 19. augusti 2020. aasta kohtumääruses, mis jõudis Euroopa Kohtu kantseleisse 26. augustil 2020, et ta soovib jääda oma eelotsusetaotluse juurde. Euroopa Kohtu presidendi 28. augusti 2020. aasta otsusega lõpetati käesoleva menetluse peatatus.

26. Euroopa Kohtu 10. novembri 2020. aasta otsusega paluti Saksamaa valitsusel selgitada erinevust, mis esineb Saksa õiguses AsylG § 13 lõike 1 tähenduses mitteametliku varjupaigataotluse ja sama seaduse § 14 lõike 1 tähenduses ametliku varjupaigataotluse vahel, eelkõige menetluse, tähtaegade ja tingimuste osas. Saksamaa valitsus vastas sellele küsimusele 14. detsembril 2020.

27. Euroopa Kohtu 10. novembri 2020. aasta otsusega paluti huvitatud isikutel vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 23 kommenteerida võimalikke tagajärgi, mis tulenevad 16. juuli 2020. aasta kohtuotsusest État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577), et vastata eelkõige esimesele eelotsuse küsimusele. Ungari valitsus ja komisjon esitasid selle kohta oma märkused.

V. Euroopa Kohtu pädevus

28. Saksamaa valitsus on väljendanud kahtlust, kas Euroopa Kohus on pädev neid eelotsuse küsimusi käsitlema. Selle valitsuse sõnul puudutavad eelotsuse küsimused niisuguse riigisisese õigusnormi tõlgendamist, mis ei ole liidu õigusega ette nähtud ja mis oma sõnastuses viitab liidu õiguses direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis j sätestatud mõistetele üksnes seoses mõistetega „teine täiskasvanu“ ja „perekond“.

29. Tuleb tähele panna, et oma küsimustes palub eelotsusetaotluse esitanud kohus tõlgendada direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandat taanet ja harta artiklit 7. Nendes küsimustes ei ole riigisisesele õigusele viidatud.

30. Eelotsusetaotlusest järeldub siiski, et SE taotleb rahvusvahelist kaitset pereliikmena (vallalise alaealise lapse vanemana) AsylG § 26 lõike 5 alusel koostoimes § 26 lõike 3 esimese lausega, mitte liidu õiguse, eelkõige direktiivi 2011/95 alusel. Näib siiski, et küsimus, kas SE poeg on asjasse puutuval ajahetkel vallaline ja alaealine ning kas SE on seega direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j tähenduses pereliige, on riigisisese õiguse alusel SE seisundi kindlaksmääramisel keskse tähtsusega. See tuleneb AsylG § 26 lõikes 3 sisalduvast viitest direktiivi 2011/95 artikli 2 punktile j.[7]

31. Euroopa Kohus märkis 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsuses Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punktid 68–74), et direktiivis 2011/95 ei ole ette nähtud pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi niisugust laiendamist selle isiku pereliikmetele, kellele niisugune seisund on omistatud. Direktiivi artiklist 23 tuleneb, et direktiiviga on liikmesriikidele üksnes pandud kohustus kohandada oma riigisisest õigus nii, et kõnealuse seisundi saaja pereliikmed direktiivi artikli 2 punkti j tähenduses võiksid juhul, kui nad isiklikult ei vasta selle seisundi saamise tingimustele, taotleda teatud hüvesid, mille hulka kuuluvad näiteks elamisloa väljastamine või võimalus tööd või haridust saada ja mille eesmärk on säilitada perekonna ühtsus. Direktiivi 2011/95 artikkel 3 aga lubab liikmesriigil ette näha, et direktiiviga kehtestatud süsteemi kohaselt ühele pereliikmele rahvusvahelise kaitse andmise korral laiendatakse seda kaitset ka selle perekonna teistele liikmetele, tingimusel et nende suhtes ei ole kohaldatav mõni direktiivi artiklis 12 sätestatud alus pagulasseisundi omistamata jätmiseks ja et nende olukorral on perekonna ühtsuse säilitamise vajaduse tõttu seos rahvusvahelise kaitse loogikaga.

32. Samuti on Euroopa Kohus märkinud, et pereliikmetele pagulasseisundi või täiendava kaitse andmine tuletatud õigusena, et säilitada asjaomaste isikute perekonna ühtsus, on kooskõlas rahvusvahelise kaitse loogikaga, mille alusel seda seisundit antakse.[8]

[7] Eelotsusetaotluse esitanud kohus on märkinud: „Kaebaja taotlus anda talle kui vanemale täiendava kaitse seisund tuleks seega rahuldada, kui hindamise seisukohast määrava tähtsusega kuupäeval oli poeg alaealine AsylG § 26 lõike 3 esimese lause tähenduses ja kaebajale kuulus tema isikuhooldusõigus AsylG § 26 lõike 3 esimese lause punkti 5 tähenduses. AsylG § 26 lõikega 3 võeti riigisisesesse õigusesse üle direktiivi [2011/95] artikli 23 lõige 2 […].“ Vt eelotsusetaotluse punktid 12 ja 13.

[8] Vt selle kohta 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punkt 73).

33. Euroopa Kohtu toimikust nähtub – ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses on kontrollida –,[9] et Saksamaa Liitvabariik on kasutanud direktiivi 2011/95 artikli 3 kohaselt võimalust anda teatavatele direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis j viidatud pereliikmetele ulatuslikum kaitse.

34. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on Euroopa Kohus pädev tegema liidu õiguse sätteid puudutavates küsimustes eelotsuseid olukordades, kus isegi kui põhikohtuasja faktilised asjaolud ei kuulu otseselt liidu õiguse kohaldamisalasse, on liidu õiguse sätted muudetud kohaldatavaks riigisiseste õigusnormidega nendes normides sisalduva viitega nimetatud sätete sisule. Sellistel asjaoludel on selgelt Euroopa Liidu huvides, et liidu õigusest üle võetud sätteid tõlgendatakse võimalike tulevaste tõlgenduserimeelsuste ärahoidmiseks ühetaoliselt. Seega on liidu õiguse sätete tõlgendamine Euroopa Kohtu poolt olukordades, mis ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse, põhjendatud, kui need sätted on liikmesriigi õigusega muudetud selliste olukordade suhtes vahetult ja tingimusteta kohaldatavaks, et tagada selliste olukordade ja liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvate olukordade ühesugune kohtlemine.[10]

35. Kuna AsylG § 26 lõige 3 viitab konkreetselt mõistele „pere“ direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j tähenduses ja miski ei viita, nagu ei oleks viimati nimetatud säte vahetult ja tingimusteta kohaldatav niisugustele olukordadele, nagu on põhikohtuasjas vaidluse all, on selgelt Euroopa Liidu huvides, et Euroopa Kohus teeks käesolevas asjas eelotsuse.

36. Niisiis olen seisukohal, et Euroopa Kohus on pädev eelotsuse küsimustele vastama.

VI. Eelotsuse küsimused

A. Esimene ja teine küsimus

1. Sissejuhatavad märkused

37. Esimeses ja teises eelotsuse küsimuses, mida on mugav käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millisest ajahetkest tuleb niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas, kus lapsevanem (käesoleval juhul SE) taotleb riigisisese õiguse kohaselt täiendavat kaitset alaealise vallalise lapse täiendava kaitse seisundi alusel, lähtuda, et teha kindlaks, kas isik, kellel on õigus saada rahvusvahelist kaitset – käesoleval juhul SE poeg – on direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „alaealine“.[11]

[9] Eelotsusetaotluse punktis 13 märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et AsylG § 26 lõike 3 eesmärk on rakendada direktiivi 2011/95 artikli 23 lõige 2. Minu arvates näib – ja on eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrollida –, et see riigisisese õiguse säte on suurema ulatusega kui direktiivi 2011/95 artikli 23 lõige 2 ning see riigisisene säte annab teatavatel asjaoludel pereliikmetele rahvusvahelise kaitse.

[10] 7. novembri 2018. aasta kohtuotsus K ja B (C-380/17, EU:C:2018:877, punktid 34–36 ning seal viidatud kohtupraktika). Vt samuti 13. märtsi 2019. aasta kohtuotsus E. (C-635/17, EU:C:2019:192, punktid 35–37).

[11] Euroopa Kohtu toimikust nähtub, et kui SE jaanuaris 2016 Saksamaale sisenes ja veebruaris 2016 varjupaika taotles, oli tema poeg alaealine. Ent 20. aprillil 2016 – üks päev enne seda, kui SE esitas 21. aprillil 2016 ametliku rahvusvahelise kaitse taotluse – lakkas SE poeg olemast alaealine. Samuti ei olnud SE poeg enam alaealine 13. mail 2016, mil talle anti täiendava kaitse seisund. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et täiendava kaitse saaja alaealisuse hindamisel on riigisiseses kohtupraktikas seni mõnel juhul lähtutud – vastavalt AsylG §-s 77 sätestatud põhimõttele – ka tema vanema esitatud varjupaigataotluse kohta tehtud otsuse kuupäevast. Osaliselt peetakse aga piisavaks, et täiendava kaitse saaja oli kuupäeval, mil tema vanem esitas varjupaigataotluse, veel alaealine. Sellega seoses on lähtutud põhjendusena enamasti liidu õigusnormidest ja kuupäeva sõnaselge kindlaksmääramine laste suhtes kohaldatava tuleneva rahvusvahelise kaitse puhul (vt AsylG § 26 lõige 2) kantakse hoolimata käesoleval juhul puuduvatest õigusnormidest üle vanemate rahvusvahelisele kaitsele. Vt eelotsusetaotluse punkt 16.

38. Nagu komisjon on oma seisukohtades märkinud, on vastust sellele küsimusele liidu õiguse seisukohast vaja, et teha kindlaks, kas SE-l on õigus nõuda direktiivi 2011/95 artikli 23 lõike 2 kohaselt hüvesid, mis on ette nähtud sama direktiivi artiklites 24–35. [12]

39. Direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis k ette nähtud mõiste „alaealine" määratlus, mille kohaselt alaealine on „alla 18aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik", ei ole põhikohtuasjas vaidluse all.

40. Vaidluse all on asjakohane ajahetk, mille seisuga hinnatakse isiku „alaealisust", et teha kindlaks, kas see alaealine ja teine isik on omavahel „pereliikmed" direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses. Direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kohaselt hõlmab mõiste „pereliikmed", kui perekond oli olemas juba päritoluriigis, vallalise alaealise rahvusvahelise kaitse saaja isa, kes viibib seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis.

41. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on pakkunud Euroopa Kohtule välja viis ajalist võimalust, nimelt:

– kuupäev, mil tehti otsus SE varjupaigataotluse kohta (esimese küsimuse põhiosa);

– kuupäev, mil SE pojale anti täiendava kaitse seisund (esimese küsimuse punkt a);

– kuupäev, mil SE esitas varjupaigataotluse (esimese küsimuse punkt b);

– kuupäev, mil SE sisenes Saksamaale (esimese küsimuse punkt c); või

– kuupäev, mil SE poeg esitas oma varjupaigataotluse (esimese küsimuse punkt d).

42. Saksamaa valitsus on seisukohal, et asjakohane ajahetk hinnata alaealisust direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses on kuupäev, mil tehti otsus kaitse saaja õigusest tulenevat õigust teostada sooviva pereliikme taotluse kohta.

43. Ungari valitsus on seisukohal, et alaealisuse tagasiulatuva tõlgendamise vastu räägib see, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande sõnastuses on kasutatud olevikuaega. Seega tuleb faktilist ja õiguslikku olukorda, mille põhjal otsus tehakse, hinnata otsuse tegemise ajal esinenud asjaolusid arvesse võttes. Teistsugune tõlgendus käesolevas menetluses tähendaks, et ametiasutused peaksid lähtuma oma otsuses fiktsioonist, et isik on ikka veel alaealine, ehkki ta seda enam ei ole. Sellist fiktsiooni ei ole võimalik direktiivist 2011/95 ega selle eesmärgist tuletada ja see oleks vastuolus õiguskindlusega. Nimetatud valitsuse sõnul on asjakohane ajahetk kuupäev, mil tehti otsus rahvusvahelise kaitse saaja pereliikme esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse kohta.

44. Komisjon seevastu on seisukohal, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandat taanet ja artikli 23 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi kodanikku või kodakondsuseta isikut, kes oli liikmesriigis rahvusvahelise kaitse taotlust esitades noorem kui 18aastane, kuid on saanud menetluse kestel täisealiseks, ja kellele anti seejärel täiendava kaitse seisund, tuleb pidada artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „alaealiseks", kui tema isa sisenes sama liikmesriigi territooriumile enne kaitse saaja täisealiseks saamist ja esitas direktiivi 2011/95 artikli 23 lõikes 2 viidatud taotluse mõistliku aja jooksul alates päevast, mil kaitse saajat sellisena tunnustati.

[12] Euroopa Kohus ei või otsustada selle üle, millised tagajärjed on tema vastusel riigisiseses õiguses, eelkõige seoses AsylG § 26 lõikega 5 koostoimes § 26 lõike 3 esimese lausega. See on liikmesriigi kohtu pädevuses.

2. 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248)

45. Eelotsusetaotlusest selgub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu pakutud eri ajalised võimalused on olnud vähemalt osalt inspireeritud 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsusest A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248).[13] Seepärast tutvustan selle kohtuasja faktilisi asjaolusid ja kohtuotsust üksikasjalikumalt, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu pakutud eri ajalised võimalused oleksid paremini arusaadavad.

46. Kohtuasi, milles tehti 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248), puudutas niisuguse saatjata alaealise õigust, kes sisenes Madalmaadesse ja taotles varjupaika alaealisena, kuid kes sai pagulasseisundi ja esitas taotluse perekonna taasühinemiseks oma vanematega *pärast* täisealiseks saamist.

47. Euroopa Kohtult küsiti, kas nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiivi 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta[14] artikli 2 punkti f[15] tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi kodanikku või kodakondsuseta isikut, kes saabub liikmesriigi territooriumile ja esitab selles riigis varjupaigataotluse alaealisena, kuid saab varjupaigamenetluse kestel täisealiseks, ning kellele antakse seejärel varjupaik tagasiulatuvalt alates tema taotluse esitamise kuupäevast, tuleb pidada selle sätte tähenduses „alaealiseks“. Euroopa Kohus otsustas, et direktiivi 2003/86 artikli 2 punkti f koostoimes sama direktiivi artikli 10 lõike 3 punktiga a[16] tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes oli liikmesriigi territooriumile sisenemise ja selles riigis varjupaigataotluse esitamise ajal alla 18aastane, kuid saab varjupaigamenetluse ajal täisealiseks ja tunnistatakse seejärel pagulaseks, tuleb siiski lugeda selle sätte tähenduses alaealiseks.

48. Euroopa Kohus on olnud seisukohal, et kui direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punktis a sätestatud õigus perekonna taasühinemisele oleneks sellest, millisel hetkel teeb liikmesriigi pädev ametiasutus ametlikult otsuse tunnistada asjaomane isik pagulaseks, võib niisugune tõlgendus selle asemel, et ajendada riigisiseseid ametiasutusi vaatama eelisjärjekorras läbi saatjata alaealiste esitatud rahvusvahelise kaitse taotlusi, et võtta arvesse nende erilist haavatavust, anda hoopis vastupidise tulemuse, mis läheb vastuollu nii direktiivi 2013/32 kui ka direktiivide 2003/86 ja 2011/95 eesmärgiga tagada, et liikmesriigid seavad nende direktiivide rakendamisel harta artikli 24 lõike 2 kohaselt esikohale lapse huvid.[17]

[13] Vt eelotsusetaotluse punkt 18.

[14] ELT 2003, L 251, lk 12; ELT eriväljaanne 19/06, lk 224.

[15] Selles sättes on ette nähtud, et „saatjata alaealine“ on „alla kaheksateistkümne aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes saabub mõne liikmesriigi territooriumile ilma seadusjärgselt või tavakohaselt tema eest vastutava täisealiseta seni kuni selline isik on ta tegelikult oma hoole alla võtnud, või alaealine, kes on üksi jäetud pärast mõne liikmesriigi territooriumile saabumist“.

[16] Sisuliselt on selles sättes ette nähtud, et kui pagulane on saatjata alaealine, peavad riigid perekonna taasühinemise eesmärgil lubama oma territooriumile siseneda ja seal elada selle pagulase vahetult ülenevatel lähisugulastel.

[17] Vt 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 58) ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577, punktid 36 ja 37). 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsuse A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) punktis 49 märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 2003/86 artikli 2 punkti f ega artikli 10 lõike 3 punkti a sõnastus üksinda ei anna vastust selles kohtuasjas esitatud eelotsuse küsimusele. Seepärast analüüsis Euroopa Kohus selle direktiivi ülesehitust ja eesmärki. Sellega seoses asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punktis a osutatud perekonna taasühinemise õigus oleneks sellest, millal liikmesriigi pädev asutus teeb ametliku otsuse asjaomase isiku pagulaseks tunnistamise kohta, ja järelikult sellest, kui kiiresti või aeglaselt asjaomane asutus rahvusvahelise kaitse taotluse läbi vaatab, kahjustaks see kõnealuse sätte soovitavat toimet ning ei läheks vastuollu mitte üksnes direktiivi eesmärgiga soodustada perekonna taasühinemist ja tagada sellega seoses eriline kaitse pagulastele, eelkõige saatjata alaealistele, vaid ka võrdse kohtlemise põhimõtte ja õiguskindluse põhimõttega. Vt 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 55).

49. Nii asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui võtta aluseks rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise kuupäev, millest lähtudes tuleb direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punkti a kohaldamiseks pagulase vanust hinnata, oleks sellega tagatud, et kõiki taotlejaid, kes on samal ajal samasuguses olukorras, koheldakse ühtemoodi ja ettearvatavalt, millega tagatakse, et perekonna taasühinemise taotluse rahuldamine sõltub peamiselt taotlejaga seotud asjaoludest, mitte aga haldusasutusega seotud asjaoludest, nagu rahvusvahelise kaitse taotluse või perekonna taasühinemise taotluse läbivaatamise kestus. Euroopa Kohus märkis siiski, et pagulane, kes oli taotluse esitamise ajal saatjata alaealine, kuid kes on menetluse jooksul täisealiseks saanud, peab esitama taasühinemise taotluse mõistliku aja jooksul.[18] Sellega seoses asus Euroopa Kohus seisukohale, et taotlus tuleb esitada kolme kuu jooksul pärast asjaomase alaealise pagulaseks tunnistamist.

3. 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577)

50. Olen seisukohal, et asjakohane on ka 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577), mis tehti pärast seda, kui käesolevas asjas oli esitatud eelotsusetaotlus.

51. Nimetatud kohtuasjas küsiti Euroopa Kohtult muu hulgas, kas direktiivi 2003/86 artikli 4 lõike 1 esimese lõigu punkti c tuleb tõlgendada nii, et kuupäev, millest tuleb lähtuda selle kindlakstegemisel, kas kolmanda riigi kodanik või pagulane, kes ei ole abielus, on „alaealine laps“ selle sätte tähenduses, on kuupäev, mil on esitatud perekonnaga taasühinemiseks alaealiste laste riiki sisenemise ja riigis elamise taotlus, või kuupäev, mil liikmesriigi pädevad asutused on teinud selle taotluse kohta otsuse, mis võib olla pärast seda, kui taotluse rahuldamata jätmise otsus on vaidlustatud.

52. Euroopa Kohus märkis nimetatud otsuse punktides 36 ja 37 selgelt, et kui valida kuupäevaks, millest tuleb lähtuda taotleja vanuse hindamisel direktiivi 2003/86 artikli 4 lõike 1 esimese lõigu punkti c kohaldamiseks, kuupäev, mil asjaomase liikmesriigi pädev asutus teeb otsuse perekonna taasühinemiseks liikmesriiki sisenemise ja seal elamise taotluse kohta, ei oleks see kooskõlas ei selle direktiivi eesmärkidega ega harta artiklist 7 ja artikli 24 lõikest 2 tulenevate nõuetega, kuna riigi pädevaid ametiasutusi ja kohtuid ei julgustataks menetlema saatjata alaealiste esitatud taotlusi eelisjärjekorras, et võtta arvesse nende haavatavust, ning nad võivad seega tegutseda viisil, mis seab ohtu alaealiste õiguse perekonna taasühinemisele. Nii asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 2003/86 artikli 4 lõike 1 esimese lõigu punkti c tuleb tõlgendada nii, et kuupäev, millest tuleb lähtuda selle kindlakstegemisel, kas kolmanda riigi kodanik või pagulane, kes ei ole abielus, on alaealine laps selle sätte tähenduses, on kuupäev, mil on esitatud perekonnaga taasühinemiseks alaealiste laste riiki sisenemise ja riigis elamise taotlus, mitte kuupäev, mil liikmesriigi pädevad asutused on teinud selle taotluse kohta otsuse.

4. Kõnealuste kohtuotsuste lühianalüüs

53. Nagu olen märkinud, puudutasid 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577) direktiivi 2003/86 tõlgendamist.

[18] 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsuse A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) punktis 50 märkis Euroopa Kohus sisuliselt, et direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punkt a on kohaldatav vaid nende pagulaste perekondade taasühinemise suhtes, keda liikmesriigid on sellistena tunnustanud.

54. Kohe algul tuleb toonitada, et direktiiv 2003/86 võeti vastu 22. septembril 2003. Seega võeti see direktiiv vastu ligikaudu kuus kuud enne seda, kui võeti vastu nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta.[19] Direktiiviga 2004/83, mis hiljem asendati direktiiviga 2011/95, seati esimest korda liidu õiguses sisse mõiste „täiendava kaitse seisund". See kronoloogia on seletus, miks on direktiivis 2003/86 viidatud vaid pagulastele, mitte aga kolmanda riigi kodanikele ega kodakondsuseta isikutele, kellel on täiendava kaitse seisund. Kuigi pagulaste pereliikmete õigusi reguleerivad suuresti direktiivid 2003/86 ja 2011/95,[20] ei käsitle esimesena nimetatud direktiiv täiendava kaitse seisundi saanud isikute pereliikmete õigusi.

55. Nimelt kinnitas Euroopa Kohus 13. märtsi 2019. aasta kohtuotsuse E. (C-635/17, EU:C:2019:192) punktis 34, et direktiivi 2003/86 tuleb tõlgendada nii, et seda ei kohaldata täiendava kaitse saaja pereliikmete suhtes, kes on kolmanda riigi kodakondsuses.[21]

56. Usun, et käesolevas asjas on abi 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsuses A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) leitud lahendusest seoses direktiivi 2003/86 artikli 2 punkti f ja artikli 10 lõike 3 punkti a alusel pagulasseisundi saanud saatjata alaealise õigusega perekonna taasühinemisele. Nimetatud kohtuotsuses sisalduvat analüüsi ei saa siiski täielikult üle kanda käesolevale kohtuasjale, sest esineb teatavaid olulisi faktilisi ja õiguslikke erinevusi. Nimelt taotles kohtuasjas, milles tehti 12. aprillil 2018 kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248), direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punkti a alusel perekonna taasühinemist *saatjata alaealine laps*, mitte (nagu käesolevas asjas) lapsevanem, kes soovib muu hulgas direktiivi 2011/95 artikli 23 jj alusel oma lapsega ühineda.

57. Kohtuasi, milles tehti 16. juulil 2020 kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577), oli samuti mõnevõrra teistsugune, kuna see puudutas direktiivi 2003/86 artikli 4 lõike 1 esimese lõigu punkti c tõlgendamist, mis kohustab liikmesriike lubama pagulase vallaliste alaealiste laste sisenemist riiki ja seal elamist, samas kui käesolev asi puudutab täiendava kaitse seisundi saanud isiku vanema õigusi.

5. Kohtupraktika kohaldamine käesolevas asjas

58. Tuleb tähele panna, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandas taandes ei ole täpsustatud, millist ajahetke tuleb arvesse võtta. Liidu seadusandja oleks küll võinud seda täpsuse huvides selgitada, kuid selgituse puudumisest hoolimata ei järeldu siiski, et iga liikmesriik võib ühepoolselt kindlaks määrata, millise ajahetke ta soovib valida selle tuvastamisel, kas teatavad isikud on direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „pereliikmed". Sellisele järeldusele jõuan ma mitmel põhjusel.

59. Esiteks ei ole direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandas taandes viidatud riigisisesele õigusele ega liikmesriikidele ning teiseks ei nähtu sellest ega ühestki muust direktiivi 2011/95 sättest, nagu oleks liidu seadusandja kavatsenud jätta vastutuse kõnealuse ajahetke kindlaksmääramise eest iga liikmesriigi enda kaalutlusõiguse piiresse.

[19] ELT 2004, L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96.

[20] Vt samuti direktiiv 2013/32.

[21] Vt direktiivi 2003/86 artikli 3 lõike 2 punkt c.

60. Euroopa Kohus märkis 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsuses A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 41) ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuses État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 30), et kooskõlas nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudega kui ka võrdse kohtlemise põhimõttega seotud nõuetega tuleb liidu õigusnormi, milles ei ole õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks sõnaselgelt viidatud liikmesriikide õigusele, tavaliselt kogu Euroopa Liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning seejuures tuleb eelkõige arvesse võtta sätte konteksti ja asjaomaste õigusnormide eesmärki.

61. Minu arvates tuleb direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandat taanet käsitada koostoimes sama direktiivi artikliga 23, mille lõikes 1 on väga selgelt ja ühemõtteliselt sätestatud, et „[l]iikmesriigid *tagavad* võimaluse perekonna ühtsuse säilitamiseks“ (kohtujuristi kursiiv). Peale selle on direktiivi põhjenduses 16 märgitud, et selles direktiivis austatakse põhiõigusi ning järgitakse hartas tunnustatud põhimõtteid ja püütakse edendada muu hulgas harta artiklite 7 ja 24 kohaldamist.

62. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb harta artiklit 7, mis tunnustab õigust era- ja perekonnaelu austamisele, tõlgendada koostoimes harta artikli 24 lõikes 2 tunnustatud kohustusega võtta arvesse lapse huve ning arvestades harta artikli 24 lõikes 3 nimetatud lapse vajadust säilitada regulaarsed isiklikud suhted oma mõlema vanemaga.[22]

63. Sellest tuleneb, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandat taanet tuleb tõlgendada asjaomase lapse huvides ja eesmärgiga aidata kaasa pereelule.

64. Olen seisukohal, et kui asjakohane aeg direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses alaealisuse hindamiseks oleks kuupäev, mil tehti tegelikult otsus SE varjupaigataotluse kohta,[23] või kuupäev, mil SE pojale anti täiendav kaitse,[24] ei oleks see asjaomase lapse huvides ega aitaks kaasa pereelule seoses selliste menetlustega nagu käesolev, ega selles mõttes ka kooskõlas 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsuse A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) ning 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuse État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577) loogikaga.

65. 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsusest A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 55) ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsusest État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577) nähtub, et Euroopa Kohus ei näinud ette, et taotleja õigus perekonnaelule peaks olenema riigisisese taotlemis- ja otsustamismenetluse kiirusest ja kestusest. Põhimõte, millele need kaks otsust toetuvad, on see, et õigust esitada perekonna taasühinemise taotlus ei saa seada sõltuvusse juhuslikkusest seoses kuupäevadega, mil kolmandad isikud võivad teha teatavaid otsuseid.

66. Minu arvates on see nii olenemata sellest, kas direktiivi 2011/95 alusel täiendava kaitse seisundi tunnustamine on deklaratiivne akt või mitte. Sellega seoses tuleb tähele panna, et direktiivi 2011/95 põhjenduses 21 on märgitud, et pagulasena tunnustamine on deklaratiivne akt.

22 13. märtsi 2019. aasta kohtuotsus E. (C-635/17, EU:C:2019:192, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Esimese eelotsuse küsimuse põhiosa.

24 Esimese küsimuse punkt a.

Direktiivis 2011/95 aga ei ole samaväärset põhjendust seoses täiendava kaitsega.[25] Sellegipoolest, kuigi 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) viitab sellele, et pagulasseisundi tunnustamine on deklaratiivne,[26] toonitas Euroopa Kohus selles otsuses, et kui direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punktis a osutatud perekonna taasühinemise õigus oleneks sellest, millal liikmesriigi pädev asutus teeb ametliku otsuse asjaomase isiku pagulaseks tunnistamise kohta, ja järelikult sellest, kui kiiresti või aeglaselt asjaomane asutus rahvusvahelise kaitse taotluse läbi vaatab, seaks see küsimärgi alla selle sätte tõhususe. Niisugune asjade seis ei läheks vastuollu mitte ainult selle direktiivi eesmärgiga soodustada perekonna taasühinemist ja tagada sellega seoses pagulastele, eelkõige saatjata alaealistele eriline kaitse, vaid ka võrdse kohtlemise põhimõtte ja õiguskindluse põhimõttega.[27]

67. Samalaadset lähenemisviisi kasutas Euroopa Kohus 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuses État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577). Siiski ei tuginenud Euroopa Kohus oma põhjendustes pagulasseisundit tunnustava akti deklaratiivsusele, vaid rõhutas pigem harta artiklist 7 ning artikli 24 lõigetest 2 ja 3 tulenevaid õigusi ning asjaomaste laste huve. Ta märkis, et perekonna taasühinemise õigus ei tohiks oleneda sisuliselt juhuslikest ja ettearvamatutest asjaoludest, mis on seotud üksnes asjaomaste liikmesriikide pädevate ametiasutuste ja kohtutega.[28]

68. Käesolevas menetluses Euroopa Kohtu käsutuses olevast riigisisesest toimikust nähtub, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei tuvasta teisiti, on ajaline vahe alates sellest, kui SE poeg taotles (21. augustil 2012) varjupaika, kuni selleni, kui ta sai täiendava kaitse (13. mail 2016), peaaegu neli aastat. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole seda tähelepanuväärset ajalist nihet selgitanud. Vahest võiks oletada, et – kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei tuvasta teisiti – see võib olla tingitud teatavatest õiguslikest vaidlustest, mille SE poeg algatas tema varjupaigataotluse rahuldamata jätmise peale rände- ja pagulasameti vastu. Piisab märkimisest, et SE varjupaigataotlus oli lahendamata alates 2016. aastast.

69. Olen arvamusel, et kui see, et rahvusvahelise kaitse taotleja oli sunnitud tuginema direktiivi 2013/32 artiklis 46 ette nähtud kohtulikele õiguskaitsevahenditele, võiks viia olukorrani, kus pereliikmed kaotaksid õiguse säilitada perekonna ühtsus ja kõik sellega kaasnevad õigused, mis on tagatud muu hulgas direktiiviga 2011/95, kuna selliste kohtumenetluste tõttu on paratamatult kulunud aega, mis näib olevat mitte olenenud taotleja tahtest, oleks see vastuolus nii harta

[25] Kuigi täiendava kaitse kohta ei ole samaväärset põhjendust 21, olen seisukohal, et pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist on igal kolmanda riigi kodanikul või kodakondsuseta isikul, kes vastab direktiivi 2011/95 V peatükis sätestatud täiendava kaitse saamise kriteeriumidele, subjektiivne õigus saada täiendava kaitse seisund isegi enne sellekohase ametliku otsuse tegemist. Ka Euroopa Kohus märkis 1. märtsi 2016. aasta kohtuotsuse Kreis Warendorf ja Osso (C-443/14 ja C-444/14, EU:C:2016:127) punktis 32, et direktiivi 2011/95 põhjendustes 8, 9 ja 39 on kirjas, et liidu seadusandja soovis kehtestada ühetaolise seisundi, mis oleks kõigil rahvusvahelise kaitse saajatel, ning seetõttu anda täiendava kaitse seisundi saajatele samad õigused ja hüved kui pagulastele, välja arvatud vajalike ja objektiivselt põhjendatud erandite korral. Selles suhtes ei ole direktiivi 2011/95 artikli 23 lõike 2 alusel täiendava kaitse saajatele ette nähtud ühtegi erandit. Selles sättes on konkreetselt viidatud rahvusvahelise kaitse saajale.

[26] Minu arvates tekkis pagulaste deklaratiivse staatuse küsimus muu hulgas sellepärast, et direktiivi 2003/86 artikli 3 lõike 2 punktis a on konkreetselt ette nähtud, et seda direktiivi ei kohaldata, kui perekonna taasühinemist taotlev isik „taotleb pagulasseisundi tunnustamist ja tema taotluse suhtes ei ole veel lõplikku otsust tehtud“. Vt 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 50). Direktiivis 2011/95 samaväärset sätet ei ole.

[27] 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsuse A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248) punktis 60 märkis Euroopa Kohus, et „kui võtta aluseks rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise kuupäev, millest lähtudes tuleb direktiivi 2003/86 artikli 10 lõike 3 punkti a kohaldamiseks pagulase vanust hinnata, oleks sellega tagatud, et kõiki taotlejaid, kes on samal ajal samasuguses olukorras, koheldakse ühtemoodi ja ettearvatavalt, millega tagatakse, et perekonna taasühinemise taotluse rahuldamine sõltub peamiselt taotlejaga seotud asjaoludest, mitte aga haldusasutusega seotud asjaoludest, nagu rahvusvahelise kaitse taotluse või perekonna taasühinemise taotluse läbivaatamise kestus“.

[28] 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 43). Pealegi ei ole direktiivi 2003/86 artikli 4 lõike 1 esimese lõigu punktis c ette nähtud riiki sisenemise ja seal elamise luba, mis oli selles kõne all, nagu komisjon märkis, deklaratiivne akt.

artiklites 7 ja 24 tagatud kaitsega õiguste nõrgenemise ohu eest [29] kui ka harta artikliga 47 ning õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile. Niisugune olukord võib suuresti takistada ja ebamõistlikult pärssida selliste õiguskaitsevahendite kasutamist, mis muidu oleksid saadaval. [30]

70. Sellega seoses olen seisukohal, et Saksamaa ja Ungari valitsuste osutatud asjaolu, [31] et see, et direktiivi 2013/32 artikli 46 lõike 3 kohaselt on nõutav faktiliste ja õiguslike asjaolude täielik ja *ex nunc*-läbivaatamine vähemalt esimese astme kohtumenetluses, mis on algatatud rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsuse peale, ei ole asjakohane, kui otsustatakse muu hulgas seda, millist ajahetke tuleb võtta arvesse selle hindamisel, kas isik, kellel on õigus saada kaitset (käesoleval juhul SE poeg) on direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „alaealine". Direktiivi 2013/32 artikli 46 lõike 3 eesmärk on tagada, et pädeva kohtu otsus rahvusvahelise kaitse kohta põhineb ajakohastel faktilistel ja õiguslikel asjaoludel. [32] Sellel sättel ei ole mingit mõju pereliikmete õigusele nõuda direktiivi 2011/95 artikli 23 lõike 2 kohaselt hüvesid, millele on viidatud selle direktiivi artiklites 24–35, ega ka ajahetkele, mil need õigused tekivad.

71. Mis puudutab esimese küsimuse punktis c osutatud ajalist võimalust, nimelt kuupäeva, mil SE sisenes Saksamaa Liitvabariiki, nõuab direktiivi 2011/95 artikli 2 punkt j selgelt, et kõnealused pereliikmed viibiksid „seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis". [33] Selleks et see säte oleks kohaldatav, peab SE olema sisenenud Saksamaa Liitvabariiki enne, kui tema poeg sai täisealiseks, ja SE poeg peab olema taotlenud rahvusvahelist kaitset siis, kui ta oli alaealine, kui SE soovib endale seoses sellega tuletatud õigusi.

72. Kuigi asjaomases liikmesriigis viibimine ja kõnealuse „alaealise" rahvusvahelise kaitse taotlus on vajalikud tingimused, ei piisa nendest üksi, et tekiks õigus direktiivi 2011/95 artikli 23 lõikes 2 viidatud hüvedele. Rahvusvahelise kaitse saaja pereliikmetel, kes ei kvalifitseeru individuaalselt seda kaitset saama, tuleb direktiivi 2011/95 artikli 23 lõike 2 kohaselt tegelikult „*nõuda* artiklites 24–35 osutatud hüvesid". [34] Minu arvates tingib see nõue kõnealuste hüvede saamise õiguse läbivaatamise ja on niisiis asjakohane hetk hinnata direktiivi 2011/95 artikli 23 lõikes 2 viidatud rahvusvahelise kaitse saaja alaealisust.

73. Seepärast olen seisukohal, et selleks, et isa saaks kasutada direktiivi 2011/95 artikli 23 lõikes 2 ette nähtud õigusi põhjusel, et ta on alaealise rahvusvahelise kaitse saaja „pereliige", peab ajaomane isa tegelikult neid õigusi nõudma sel ajal, kui rahvusvahelise kaitse saaja on veel

[29] Vt samuti kohtujurist Hogani ettepanek kohtuasjas B.M.M. ja B.S. (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, EU:C:2020:222, punkt 43).

[30] Vt analoogia alusel 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577, punktid 53–55).

[31] Saksamaa valitsus on seisukohal, et seoses tingimusega, et kaitse saaja on direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses „alaealine", on oluline kuupäev, mil tehakse otsus kaitse saaja õigusest tulenevat õigust kasutada sooviva pereliikme taotluse kohta. Nimetatud valitsus märgib muu hulgas, et kuna direktiivi 2011/95 artikli 46 lõige 3 nõuab täielikku *ex nunc*-kontrolli, rajaneb liidu õigus seega põhimõttel, et oluline on faktiline ja õiguslik olukord kontrolli kuupäeval. Sellega on vasturääkivuses olukord, kus nähakse ette, et asjakohane ajahetk, mil peavad eksisteerima faktilised tingimused, et kvalifitseeruda direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j tähenduses pereliikmeks, on otsuse tegemise kuupäevast varasem. Ungari valitsus on seisukohal, et Euroopa Kohtu järeldused 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuses État belge (perekonna taasühinemine – alaealine laps) (C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577) ei ole käesolevas asjas *mutatis mutandis* kohaldatavad, eriti kui pidada silmas direktiivi 2013/32 artikli 46 lõikes 3 sätestatud ja Euroopa Kohtu poolt 25. juuli 2018. aasta kohtuotsuses Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584) kinnitatud nõuet, et varjupaigataotluse faktilisi kui ka õiguslikke asjaolusid tuleb täielikult ja *ex nunc* kontrollida. Nimetatud valitsuse sõnul on see, kui alaealine saab pärast taotluse esitamist täiskasvanuks, asjaolu, mida kohus ei saa otsust tehes eirata, kui võtta arvesse *ex nunc*-kontrolli nõuet. Ungari valitsus on seisukohal, et sama põhimõte kehtib ka haldusmenetluses. Niisiis kinnitab ta, et alaealisuse hindamise ajahetk on kuupäev, mil tehakse otsus (SE) rahvusvahelise kaitse taotluse kohta, mis põhineb perekondlikul olukorral.

[32] Vt samuti analoogia alusel seoses haldusmenetlusega direktiivi 2013/32 artikli 10 lõike 3 punkt b ja artikli 45 lõike 2 punkt a. Riigisiseses kohtulikus kontekstis vt AsylG § 77.

[33] Selle sättes on ka nõutud eeldus, et „perekond oli juba olemas päritoluriigis".

[34] Kohtujuristi kursiiv.

alaealine. Niisugusel juhul nagu põhikohtuasjas on asjakohane hetk direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses alaealisuse hindamiseks seega põhimõtteliselt aeg, mil varjupaigataotleja (SE) esitas varjupaigataotluse (esimese küsimuse punkt b: 2016). Direktiivi 2011/95 artikli 23 lõike 2 selget sõnastust arvesse võttes ei arva ma niisiis, et aeg, mil rahvusvahelise kaitse saaja (SE poeg) esitas varjupaigataotluse,[35] on iseenesest oluline selleks, et hinnata alaealisust direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses (esimese küsimuse punkt d: 2012).

74. Asjakohane hetk selleks, et hinnata SE poja alaealisust direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses, on seega aeg, mil SE esitas varjupaigataotluse (esimese küsimuse punkt b: 2016), tingimusel, et SE poeg on taotlenud rahvusvahelist kaitset *enne* täisealiseks saamist, ning tingimusel, et *mõlemad* pereliikmed viibivad enne SE poja täisealiseks saamist ühes ja samas liikmesriigis.

75. Kuna olen seisukohal, et ajahetk, mil SE oma varjupaigataotluse esitas, on määrava tähtsusega, tuleneb sellest omakorda, et teatav tähtsus on ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisel küsimusel. Küsimus puudutab seda, kas oluline ajahetk on see, mil varjupaika paluti, või kuupäev, mil varjupaigataotlus ametlikult esitati.[36]

76. See küsimus eeldab direktiivi 2013/32 artikli 6 tõlgendamist. Minu arvates võib vastuse eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele leida 25. juuni 2020. aasta kohtuotsuse Ministerio Fiscal (asutus, kes tõenäoliselt võib saada rahvusvahelise kaitse taotluse) (C-36/20 PPU, EU:C:2020:495) punktidest 92–94, kus on sisuliselt märgitud, et direktiivi 2013/32 artikli 6 lõike 1 kohaselt saab kolmanda riigi kodanik direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti c tähenduses rahvusvahelise kaitse taotleja staatuse *taotluse „esitamise" hetkest*. Rahvusvahelise kaitse taotluse „esitamisega" *ei* kaasne administratiivseid formaalsusi, sest neid formaalsusi tuleb järgida siis, kui taotlus „[ametlikult] esitatakse". Seega ei saa rahvusvahelise kaitse taotleja staatuse saamine oleneda registreerimisest ega taotluse ametlikust esitamisest ning sellest, et kolmanda riigi kodanik on väljendanud oma soovi taotleda rahvusvahelist kaitset direktiivi 2013/32 artikli 6 lõike 1 teise lõigu tähenduses „muudele asutustele", piisab, et see isiks saaks rahvusvahelise kaitse taotleja staatuse. Seega piisab niisuguse taotluse esitamisest, et algaks kuus tööpäeva kestev tähtaeg, mille jooksul peab asjaomane liikmesriik taotluse registreerima.

77. Seepärast näib – kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei tuvasta teisiti –, et SE varjupaigataotluse suhtes oli asjakohane hetk veebruaris 2016, mitte aga 21. aprill 2016, mil ta ametlikult esitas rahvusvahelise kaitse taotluse. Kuna seega on SE varjupaigataotlus esitatud ajal, mil ta poeg oli veel alaealine, järeldub sellest omakorda, et SE oli direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses pereliige.

[35] SE poeg esitas varjupaigataotluse 2012. aastal.

[36] Eelotsusetaotluse punktis 3 märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et SE esitas varjupaigataotluse veebruaris 2016 ja ametliku rahvusvahelise kaitse taotluse 21. aprillil 2016. Samuti märkis see kohus oma eelotsusetaotluse punktides 20 ja 21, et AsylG § 13 lõige 1 ei eelda teatavat kindlat vormi, samas kui AsylG § 14 lõike 1 esimese lause kohaselt tuleb varjupaigataotlus ametlikult esitada põhimõtteliselt rände- ja pagulasameti pädevale kohalikule büroole. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul võiks seda, et isiku alaealisust tuleb hinnata taotluse ametliku esitamise kuupäeval, kinnitada asjaolu, et direktiivi 2013/32/EL artikkel 6 annab liikmesriikidele õiguse nõuda taotluse esitamist ametlikult ja teeb neile üksnes ülesandeks võimaldada selle esitamist võimalikult kiiresti, ilma et kehtestataks konkreetseid tähtaegu. Olgugi et käesoleval juhul ei ole minimaalseid, soovituslikke ega maksimaalseid tähtaegu kehtestatud, peab olema võimalik esitada taotlus ametlikult viivitamata, see tähendab ilma põhjendamatu viivituseta. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis siiski, et ei ole selge, kas ametliku taotluse esitamise nõue on kooskõlas võrdse kohtlemise ja õiguskindluse ning *effet utile*'i põhimõttega.

78. Sellepärast asun eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimesele ja teisele küsimusele vastates seisukohale, et niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas on asjakohane ajahetk, mille seisuga hinnata rahvusvahelise kaitse saaja alaealisust direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses, kuupäev, mil tema isa esitab direktiivi 2013/32 artikli 6 lõike 1 alusel rahvusvahelise kaitse taotluse, tingimusel et rahvusvahelise kaitse saaja on taotlenud seda kaitset enne täisealiseks saamist ning mõlemad asjaomased pereliikmed viibivad enne rahvusvahelise kaitse saaja täisealiseks saamist ühes ja samas liikmesriigis.

B. Kolmas eelotsuse küsimus

79. Oma kolmandas küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks teha, kas direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmas taane koostoimes sama direktiivi artikli 23 lõikega 1 nõuab, et asjaomaste „pereliikmete" vahel oleks taastunud harta artiklis 7 silmas peetud perekonnaelu või kas pelgalt kaitse saaja ja tema pereliikme üheaegsest viibimisest asjaomases liikmesriigis piisab pereliikme staatuse tuvastamiseks.[37]

80. Direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandas taandes on seatud mõiste „pereliikmed" seoses rahvusvahelise kaitse saaja isaga[38] sõltuvusse vaid kolmest tingimusest, nimelt et perekond oli juba olemas päritoluriigis,[39] et kaitse saaja pereliikmed viibivad seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis ning et rahvusvahelise kaitse saaja on vallaline ja alaealine.

81. See säte, eriti aga ühes ja samas liikmesriigis viibimise nõue ei eelda asjaomaste pereliikmete vahel pereelu jätkumist harta artikli 7 tähenduses. Harta artikkel 7 nõuab perekonnaelu austamist. Sellega ei ole aga kehtestatud erinõudeid pereliikmetele seoses nende peresuhte intensiivsusega.

82. Direktiivi 2011/95 artikli 23 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid tagavad võimaluse perekonna ühtsuse säilitamiseks. Sellega seoses paneb selle direktiivi artikli 23 lõige 2 liikmesriikidele täpsed positiivsed kohustused, millele vastavad selgelt määratletud individuaalsed subjektiivsed õigused. See säte kohustab liikmesriike tagama, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis j määratletud „pereliikmetel" on õigus nõuda selle direktiivi artiklites 24–35 viidatud hüvesid. Need hüved tuleb pereliikmetele põhimõtteliselt võimaldada.[40] Liikmesriikidele ei ole selles kaalutlusruumi jäetud.[41]

[37] Saksamaa valitsus on seisukohal, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis j sätestatud määratlust ei saa analüüsida eraldi sama direktiivi artikli 23 lõikest 2, mille eesmärk on säilitada perekonna ühtsus. Sellepärast on vaja, et harta artiklis 7 viidatud perekonnaelu kaitse saaja ja varjupaigataotleja vahel oleks vastuvõtvas liikmesriigis taastunud. Samuti peab olema isik riiki sisenenud eesmärgiga asuda (taas) teostama vanemlikku vastutust. Ungari valitsus on seisukohal, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande kohaselt ei piisa pereliikme staatuse nõudmiseks sellest, et pereliikmed on ühel ajal liikmesriigi territooriumil, vaid on ka vaja, et nende vahel oleksid tõepoolest perekondlikud sidemed, mis tähendab, et vanema ja alaealise lapse vaheline perekonnaelu on asjaomases liikmesriigis tegelikult taastunud.

[38] Selles sättes on kasutatud sõnastust „rahvusvahelise kaitse saaja eest *vastutav* isa, ema või mõni teine täisealine isik". Kohtujuristi kursiiv. Kui eeldatakse, et vanema ja alaealise vallalise lapse vahel on perekondlik suhe, tingimusel, et kõik direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j tingimused on täidetud, peab „vanemlik" suhe teise täiskasvanuga olema minu arvates tõendatud samuti asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt.

[39] Minu arvates võib pereliikmetelt nõuda dokumentaalseid tõendeid selle kohta, et perekond oli olemas juba päritoluriigis. Vt analoogia alusel direktiivi 2003/86 artikli 5 lõige 2, mille kohaselt peavad liikmesriigi pädevatele ametiasutustele esitatava territooriumile sisenemise ja seal elamise taotlusega kaasas olema dokumentaalsed tõendid peresuhete olemasolu kohta.

[40] Välja arvatud teatavatel juhtudel, kui riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused eeldavad teisiti. Vt näiteks direktiivi 2011/95 artiklid 24 ja 25.

[41] Välja arvatud direktiivi 2011/95 artikli 23 lõigetes 3 ja 4 sätestatud konkreetsed erandid nendest kohustustest. Nii ei saa pereliige tugineda direktiivi 2011/95 artikli 23 lõikele 1 või 2, kui ta jääks või võiks jääda selle direktiivi III ja V peatüki kohaselt rahvusvahelise kaitse alt välja. Vt direktiivi 2011/95 artikli 23 lõige 3. Samuti võivad liikmesriigid riigi julgeoleku või avaliku korra huvides keelduda kõnealuste hüvede andmisest, neid vähendada või need tühistada. Vt direktiivi 2011/95 artikli 23 lõige 4. Euroopa Kohtu toimikust ei nähtu, et need erandid oleksid käesoleval juhul olulised.

83. Nagu komisjon oma seisukohtades õigesti märkis, ei pruugi peresuhte taastumine õigupoolest oleneda üksnes asjaomaste pereliikmete tahtest, vaid võib oleneda hoopis oludest, mis ei ole nende kontrolli all, nagu majutus. Vahest olulisemgi on, et kuna direktiiviga 2011/95 ei ole kehtestatud mingeid sellekohaseid kriteeriume, ei ole selge, kuidas saaksid pädevad riigisisesed asutused peresuhte taastumist õiglaselt, objektiivselt ja proportsionaalselt jälgida ja hinnata.

84. Kui aga vallaline alaealine täisealiseks saades sõnaselgelt ja kirjalikult teatab, et ta ei soovi perekonna ühtsust säilitada, ei saa direktiivi 2011/95 artikli 23 eesmärki saavutada ja pädevad riigisisesed ametiasutused ei ole kohustatud võimaldama pereliikmetele vastavaid hüvesid direktiivi artiklite 24–35 alusel.

85. Kuigi SE poeg sai 18 aastat vanaks ja täisealiseks 20. aprillil 2016, ei nähtu Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust – kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei tuvasta teisiti –, et ta oleks üheski etapis perekonna ühtsuse säilitamisele või isaga taasühinemisele vastu vaielnud.

C. Neljas eelotsuse küsimus

86. Neljandas eelotsuse küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas varjupaigataotleja (SE) staatus direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses pereliikmena lakkab, kui kaitse saaja (SE poeg) saab täisealiseks või abiellub. Samuti soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus juhul, kui kaitse saaja isa staatus direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses pereliikmena põhimõtteliselt jätkub pärast seda, kui laps saab täisealiseks, kindlaks teha, kas – väljaspool olukorda, kus lõpeb isa viibimine vastuvõtvas liikmesriigis või lapse õigus saada kaitset – see staatus lakkab teataval hetkel või teatava sündmuse korral olemast.[42]

87. Olen seisukohal, et kooskõlas direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taandega ja artikli 23 lõikega 2 *ei* säili pereliikmete õigused tähtajatult.

88. Minu arvates säilib pereliikmetele direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandast taandest tulenev õigus nõuda sama direktiivi artiklites 24–35 viidatud hüvesid pärast täiendava kaitse saaja täisealiseks saamist neile sama direktiivi artikli 24 lõike 2 kohaselt antud elamisloa kehtivusaja jooksul.

89. Selle kohta on direktiivi 2011/95 artikli 24 lõikes 2 sätestatud: „Liikmesriigid annavad täiendava kaitse seisundi saajatele ja *nende pereliikmetele* niipea kui võimalik pärast rahvusvahelise kaitse andmist välja uuendatava elamisloa, mis peab kehtima *vähemalt ühe aasta* ning uuendamise korral vähemalt kaks aastat, kui seda ei välista riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused.“[43]

[42] Saksamaa ja Ungari valitsused on seisukohal, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande kohaselt eeldab pereliikme staatus seda, et asjaomane isik on alaealine ja vallaline. Sellest järelduvalt lakkab pereliikme staatus siis, kui asjaomane isik saab täisealiseks või abiellub. Komisjon on seisukohal, et direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande ja artikli 23 lõike 2 kohaselt jäävad pereliikmete õigused alles pärast kaitse saaja täisealiseks saamist neile selle direktiivi artikli 24 lõike 2 kohaselt antud elamisloa kehtivusajal.

[43] Kohtujuristi kursiiv.

VII. Ettepanek

90. Nendel kaalutlustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) küsimustele järgmiselt:

Niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas on asjakohane ajahetk, mille seisuga hinnata rahvusvahelise kaitse saaja alaealisust Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses, kuupäev, mil tema isa esitab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL (rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta) artikli 6 lõike 1 alusel rahvusvahelise kaitse taotluse, tingimusel et rahvusvahelise kaitse saaja on taotlenud seda kaitset enne täisealiseks saamist ning mõlemad asjaomased pereliikmed viibivad enne rahvusvahelise kaitse saaja täisealiseks saamist ühes ja samas liikmesriigis.

Direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandas taandes on seatud mõiste „pereliikmed“ seoses rahvusvahelise kaitse saaja isaga sõltuvusse vaid kolmest tingimusest, nimelt et perekond oli juba olemas päritoluriigis, et rahvusvahelise kaitse saaja pereliikmed viibivad seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis ning et rahvusvahelise kaitse saaja on vallaline ja alaealine. Direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmas taane ei nõua perekonnaelu taastumist asjaomaste pereliikmete vahel Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 7 tähenduses. Kui direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande tähenduses vallaline alaealine täisealiseks saades sõnaselgelt ja kirjalikult teatab, et ta ei soovi perekonna ühtsust säilitada, ei saa direktiivi 2011/95 artikli 23 eesmärki saavutada ja pädevad riigisisesed ametiasutused ei ole kohustatud võimaldama pereliikmetele vastavaid hüvesid direktiivi artiklite 24–35 alusel.

Direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmanda taande ja artikli 23 lõike 2 kohaselt pereliikmetele tulenevad õigused ei säili tähtajatult. Pereliikmetele direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti j kolmandast taandest ja artikli 23 lõikest 2 tulenev õigus nõuda sama direktiivi artiklites 24–35 viidatud hüvesid pärast täiendava kaitse saaja täisealiseks saamist säilib neile sama direktiivi artikli 24 lõike 2 kohaselt antud elamisloa kehtivusaja jooksul.